

TREŚĆ

I. Wstęp i metodyka	7
1. Wprowadzenie (Zbigniew Jakubiec)	7
2. Historia i zakres badań nad bocianem białym w Polsce (Piotr Profus)	9
3. Metodyka badań nad populacją bociana białego w Polsce w ramach III Międzynarodowej Akcji Liczenia Bociana Białego (Zbigniew Jakubiec)	17
II. Wyniki szczegółowych kontroli stanu populacji bociana białego w wybranych rejonach Polski (opracowanie zbiorowe)	25
III. Próba ustalenia wiarygodności wyników ankiety na podstawie porównania z wynikami bezpośrednich kontroli terenowych (Zbigniew Jakubiec)	223
IV. Liczebność i zagęszczenie bociana białego w Polsce w roku 1974 (Zbigniew Jakubiec)	233
Piśmiennictwo	246
Summary	253
Wykaz powiatów i innych jednostek terenowych, w których przeprowadzono kontrolę terenową	261
Wykaz autorów opracowania	263

CONTENTS

I. Introduction and methods	7
1. Introduction (Zbigniew Jakubiec)	7
2. Previous research on the White Stork in Poland (Piotr Profus)	9
3. Methods of studies on White Stork population in Poland organized within the framework of the Third International Census of the White Stork (Zbigniew Jakubiec)	17
II. Results of detailed studies on White Stork population in selected regions of Poland (collective work)	25
III. Tentative assessment of credibility of inquiry data in confrontation with results of direct field censuses (Zbigniew Jakubiec)	223
IV. Number and density of White Stork in Poland in 1974 (Zbigniew Jakubiec)	233
References	246
Summary	253
List of controlled districts	261
Name list of the authors	263

I. Wstęp i metodyka

1. Wprowadzenie

III Międzynarodowa Akcja Liczenia Bociana Białego (Thirth International Census of the White Stork) realizowana pod auspicjami Międzynarodowej Rady Ochrony Ptaków (International Council for Bird Preservation) była kontynuacją podjętych w 1934 roku wysiłków, aby poznać stan populacji tego gatunku na całym obszarze jego występowania. Niniejsza publikacja powstała w ramach tej Międzynarodowej Akcji.

Działalność człowieka jest od około stu lat czynnikiem podstawowym kształtującym krajobraz Europy, a skutkiem tej działalności jest m. in. zagrożenie bytu wielu gatunków zwierząt. W tej sytuacji dużego znaczenia nabierają badania populacyjne, zwłaszcza kontrole typu monitoringowego, na co zwraca uwagę wielu autorów (Andrzejewski 1963, Petruszewicz 1970, Rohwer, Fretwell 1973, Watt 1962, 1964, 1968). Bocian biały jest gatunkiem szczególnie odpowiednim do tego typu przedsięwzięć — pierwsze badania nad jego populacją podjęto już przeszło sto lat temu (Janota 1876). Podstawowe dla dalszych badań nad tym gatunkiem były prace Schüza (1936, 1952, 1960, 1980). Największą nieprzerwaną serią kontroli są dane z prowincji Oldenburg w Niemczech, gdzie już od roku 1928 notowano liczby par i młodych opuszczających gniazda (Tantzen 1963, Schüz 1979). Jest to najdłuższa seria kontroli przeprowadzonych dla jakiegokolwiek wolno żyjącego gatunku zwierzęcia. Wszystkie wspomniane wyżej opracowania, jak i szereg innych, upoważniają do stwierdzenia, że bocian biały jest gatunkiem, dla którego do tej pory zebrano najbardziej wszechstronne dane populacyjne (Bauer, Glutz 1966).

Dotychczasowe wyniki badań nad bocianem białym w Europie zostały podsumowane przez Lacka (1973), który podjął próbę analizy mechanizmów regulujących liczebność populacji tego gatunku. Według Lacka (1973) bocian podlega wieloletnim, cyklicznym wahaniom liczebności, których przyczyny nie są dostatecznie wyjaśnione; na terenie Europy wykazuje wyraźne zmiany zasięgu areалу lęgowego, co wyraża się spadkiem liczebności i wycofywaniem się z obszarów położonych w części zachodniej arealu, przy jednoczesnej ekspansji terytorialnej w kierunku wschodnim i północno-wschodnim; liczba gniazd obsadzanych przez pary w poszczególnych latach zależy głównie od warunków na zimowiskach, zaś efekty lęgów uzależnione są od warunków pokarmowych.

Podsumowanie dokonane przez Lacka (1973), a także prace Zinka (1963) oraz Meybohma i Dahmsa (1975) wskazują na pewne prawidłowości występujące w populacji w stadium regresu. Poznanie tych prawidłowości ma znaczenie nie tylko teoretyczne. Przypuszczalnie w najbliższej przyszłości trzeba będzie podjąć wysiłek w celu zahamowania spadku liczebności wielu gatunków zwierząt; autorzy mają nadzieję, że dotychczasowe wyniki badań nad populacją bociana białego, ilustrujące mechanizmy wycofywania się gatunku z pewnych partii arealu lęgowego, przyczynią się do większej skuteczności prac w tym zakresie.

Zbigniew Jakubiec